Poštnina plačana v gotovini

Cena 1 Din

POHOD

Naše stališče se mora glasiti: kakor pri vseh narodih – naj bo tudi pri nas umetnost v službi nacionalnega duha; ni pa treba, da bi bila dela, ki služijo nacionalizmu – najslabša po svoji umetniški vrednosti

Letna naročnina znaša 40·— Din. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 3/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 9. decembra 1933. Štev. 49 — Leto II. IZHAJA VSAKO SOBOTO

Po 1. decembru

Petnajstič smo ga slavili.

Petnajst let smo že združeni.

Mnogo spominov nam obuja ta velevažni dan, ta najvažnejši praznik vsakega nacionalista. Za človeka že precej dolga doba nas loči od tistega dne, ko je vzrastla iz še tople krvi in še nestrohnelih kosti naša narodna država, sad nadčloveških naporov vseh tistih junakov, ki so jo želeli, zanjo živeli in zanjo umirali. Jugoslavija je stvaren sad idealnih zamisli, je edini predpogoj naše svobode in napredka. Zato je samo ob sebi razumljivo, da ji mora biti posvečena naša največja pažnja. Jugoslavija je naša država, naša hiša in naša dolžnost je, da skrbimo, da bo urejena tako, kot je treba. V njej mora vladati družinska vzajemnost, bratstvo, sloga, vsakdo mora tu najti kotiček, kjer bo lahko mirno in srečno živel.

Ali je danes to izpolnjeno? Kaj je temu vzrok?

S takimi žrtvami dokazani idealizem vseh pravih borcev so takoj po zmagi vzeli v zakup razni materialisti, ki jim niso bili novi pojavi ničesar drugega, nego pripravni trenutki za nove politične spekulacije in s tem združene zaslužke. Radi svoje sebičnosti, radi svojih osebnih koristi so razdvajali naš edini narod in v bratsko slogo uspešno sejali seme razdora.

S krvavečim srcem smo vsi tisti, ki jim leži na srcu bodočnost našega naroda, njegova sreča in svoboda, spremljali z Uedinjenjem pričeti potek dogodkov.

Mesto, da bi bilo Uedinjenje prvi dan bratskega sožitja pod skupno streho, je bil to prvi dan prepira. Vse dogajanje je krenilo baš v nasprotno smer nego bi moralo, protivno vsem interesom jugoslovenskega naroda in njegove Jugoslavije. Nismo težili k skupnosti, k bratstvu, ampak smo iskali prepira in sovraštva.

Čemu vse to?

Radi nekaterih »izbranih«, radi tistih naših politikov, ki so izpremenili svojo dlako, ne pa svoje narave. Radi vseh tistih, ki so skušali reševati probleme, o katerih niso imeli niti pojma. Radi vseh tistih, ki so nosili v srcu sebičnost, a na jeziku bratstvo.

To smo opazili vsi, to je opazil tudi prvi med nami, naš Gospodar.

Prišlo je leto 1928, v katerem smo dospeli v svojem razvoju tako daleč, da je bila država in z njo vred tudi bodočnost našega naroda dovedena na rob propasti. Vsi smo že obupali nad rešitvijo. Toda prišel je Gospodar, Junak in Njegova sila, Njegova uvidevnost nas je rešila.

Zavelo je novo življenje. Mnogo smo si obetali, morda preveč, usoda je ustvarila prilike, ki za uspešen razvoj baš niso najugodnejše, in zato smo razočarani.

»Jugoslavija! Delo junakov, sen borcev. Vemo, da še nisi rešena, vemo da hočeš novih sil, ki naj Ti z največjim žrtvovanjem dado to, kar Ti moraš imeti. V času najhujših bolečin, najhujšega razdiralnega dela, si želela ljudi. Prišel je Borec. Sam, in ostal je sam.«

Tako nam pravi naše srce.

Toda radi tega ne klonemo, ne obupujemo. Ampak se pripravljamo, zbiramo svoje sile in pričakujemo bližnji pohod.

»Vse za narod in kralja« je napisano na naših praporih. Pripravljeni so, da jih razvijemo in da nas povedejo v naskok. Dnevno narašča njihovo število. Kmalu jih bo toliko, da bodo sposobni sprejeti borbo z vsem tistim, kar je danes gnilega in slabega. Izvojevali bodo Jugoslaviji tisti prvi december, ki si ga vsi želimo, svetlejši in jasnejši od vseh dosedanjih.

Vemo, da je treba ljudi, takih, kot jih danes Jugoslavija nima.

Vemo, da je treba bratstva, takega kot ga danes še ni.

Vemo, da socialna pravica in enakopravnost ne sme biti samo na papirju.

In zato, danes, na petnajsti rojstni dan svoje države polagamo prisego, od katere ni odveze. Polagamo jo borci. Polaga jo armada. Čutimo, da nismo sami. Naš čas je blizu! Naše sile so pripravljene!

»Jugoslavija! Dočakala boš svoj pravi prvi december, naš prvi december, ko bo uresničen ideal vseh tistih, ki danes spe svoj večni sen, ker so Tebi darovali svoja življenja. Dočakala boš dan, ko bodo končno izpolnjene želje vseh onih, ki žele Jugoslavijo Jugoslovenov, vseh Jugoslovenov.«

To je naše prvodecembersko voščilo to je naše geslo, naša vera in naša prisega.

Živela Jugoslavija! **»B^s.«**

J. B.:

Po petnajstih letih

Takrat — pred 15 leti — smo slavili zedinjenje šele 15. decembra, ker je bilo treba vse potrebno pripraviti, da se je razglasilo narodu v pravilni obliki, ki jo zahteva vsak važen državni akt, vse to, kar se je zgodilo v Beogradu na dan 1. decmbra. Čakali smo navodil od zgoraj, višje inštance pa so se takrat šele urejale, zato je skušal vsak po svoje prispevati k pravilnemu popisovanju novih dogodkov. Bilo je par dni po Cankarjevem pogrebu. Ljubljana je bila zavita v one meglene decemberske dni, ki se vlečejo vsako zimo tja do Božiča. Bili smo formelno šele par tednov državljani nove države in zavedali smo se vse sreče velikega dogodka, ki smo ga doživeli po petletnih krvavih borbah. Pri tej sreči nas je mučila misel, kaj bo na Krasu, kjer so se šopirile italijanske čete, in kaj bo na Koroškem, kjer je bil položaj zelo nejasen. Imeli smo občutek, da nekaj ni v redu, da se ne zavedamo dovolj nevarnosti, ki nam preti, a vsi glasovi so nas tolažili, da se nam ni bati ničesar, ker bo antanta poskrbela za nas, mi smo na strani zmagovalcev, italijanska zasedba je samo začasna z ozirom na javni red, na severu pa si bomo vzeli kolikor bomo hoteli, če hočemo, Beljak in Celovec in Gradec in celo Mürzzuschlag. Eni so bili za to, da vzamemo čim več že ponemčene zemlje nazaj, — celo Koroško! — drugi so bili zmernejši, češ, da je boljše, če nimamo preveč Nemcev. Sicer pa itak velja sedaj samoodločba narodov. Wilsonove slike so visele povsod, po njem so dobivale ime ulice, gostilne, kavarne... V Ljubljani je bilo le malo vojaštva, tu in tam si videl srbskega vojaka, ta in oni je bil še v avstrijski uniformi s trobojnico na čepici. Vojašnice so bile prazne, po kavarnah smo ugibali, katera bi bila najprimernejša, da bi jo preuredili v slovensko univerzo. — Vojn itak ne bo več — čemu torej kasarne! Nekateri so nas učili, da ne smemo biti niti imperialistični niti militaristični, da ne vzbudimo nezaupanja in nezadovoljstva velesil. To se pravi: da ne smemo zahtevati preveč zemlje izven naših mej, pa tudi vojaštva ne smemo imeti preveč, da ne bo kdo rekel, da nameravamo kaj hudega. Kajti v Parizu je mirovna konferenca, tam se bo odločila po pravici naša usoda. Ah, kako naivno smo gledali na to mirovno konferenco, kako smo si predstavljali gospode angleške in francoske diplomate, ki natančno poznajo naše narodne meje in dobro vedo, kaj vse smo v stoletjih zgubili. Res, oni ne bodo pustili, da bi le ena koroška slovenska vas ostala izven Jugoslavije. (Na Koroškem so se bile naše in avstrijske čete med seboj in mi smo celo mislili, da je to nepotrebno, dokler niso bile Jesenice v nevarnosti.)

Za 15. decembra je bila napovedana proslava zedinjenja. Pobrskali smo po slovenskih in srbohrvatskih pesnikih in iskali primernih deklamacij za šolsko proslavo. Našli smo: »Zora puca« v Preradoviću, neko pesem Djura Jakšića in eno Gregorčičevo pesem. Učitelj petja se je trudil s srbsko himno, da bi naučil učence. Manjkalo nam je not, nekdo je naučil učitelja, ta je hitro vrgel melodijo na note in učil. Direktor je pripravljal slavnostni govor. Še ni bilo dolgo, ko so odmevali po šolskih prostorih patriotični avstrijski govori — zdaj je bilo treba razjasniti mladini, kaj se je zgodilo 1. decembra. Vse je bilo še tako čudno megleno kakor tisti zimski decemberski dnevi.

Šli smo po mestu k službi božji. Vse mesto je bilo nekako svečano resno. Mladina polna zanosa. Kdor je mogel, je dobil kje kos trobojnice. Po hišah so visele one izprane in obrabljene zastave, ki so visele tolikrat od začetka vojne. Povsod so se še poznali sledovi štirih prestanih sestradanih vojnih let. Tudi mladina je bilo slabo oblečena in na bledih obrazih se je še poznala lakota. V višjih razredih je bilo mnogo dijakov v uniformah; prišli so bili s front, iz vojašnic in z dopustov.

V cerkvi je čital duhovnik na leci kraljevski proglas. Monotono so odmevale besede pod visokimi oboki in mladina je skušala iz dolgih svečanih stavkov razumeti glavne misli. Ni še poznala jugoslovenske zgodovine, zato so ji tuje donela imena srbskih kraljev in dogodkov, ki jih je proglas navajal kot predhodnike sedanjega doživljanja.

Vrnili smo se na šolo in tam doživeli prvo proslavo zedinjenja. Vse je bilo polno slavnostnega razpoloženja. Tudi himna je šla že precej dobro. Mladina je bilo kakor prerojena, vsa žareča in zamišljena. Pela je iz srčnega navdušenja kakor še nikoli.

Po slavnosti smo se razkropili po ulicah. Šel sem pred magistrat, da vidim, kaj se tam godi. Pred stolno cerkvijo sta stali dve četi vojakov: ena je bilo srbska, druga jugoslovenska, t. j. še v bivših avstrijskih uniformah. Ko sta oddali salvi, je bila srbska za spoznanje enotnejša od naše. Dva mlada poročnika, eden Srb, drugi Slovenec sta jima poveljevala. Še ni bilo enotne armade, bili so tu komaj ostanki preteklosti in skromni začetki bodočnosti. Balkon na magistratu je bil okrašen. Množica je naraščala. Hotela je čuti živo besedo o tem, kar se dogaja. A Ljubljana je bila brez programa. Nacionalne organizacije še ni bilo — mesto je mislilo, da je storilo z dekoracijo svojo dolžnost, narodna vlada je bila Bog ve kje — narod pa je stal na ulici in čakal, da mu kdo izpregovori. Stala je tam skupina Primorcev, prvih, ki so pribežali ali prav za prav prišli pogledat Ljubljano in se jim je zdelo čudno, da je Ljubljana tako mirna, tiha. Danes, ko se je razglasilo nekaj tako velikega. Ali ni nikogar, ki bi dal duška svojemu navdušenju tako ali tako. Ali ni nobenega govornika. Človeku se zdi, da bi moral na vsaki ulici stati govornik in govoriti o tem, kar se je zgodilo. In vsa ta množica bi morala vriskati! Sedaj pa je Ljubljana tiha in mirna, kakor da ne čuti, kaj se je zgodilo. Na tak velik dan pa brez programa. Ali ne čutijo ničesar oni, ki pravijo, da skrbe za usodo naroda? Stali smo dolgo, da je minila služba božja. Honoracijorji so odhajali. Mislili smo, da bo zdaj kateri izmed njih stopil na balkon. Nič. Ljudje so se razhajali. Ležalo jim je nekaj na srcih, radi bi bili dali duška svojemu čuvstvu, a nikogar ni bilo, ki bi bil sprožil to zatajevano navdušenje, ki bi se bilo mahoma razvilo po ulicah, da bi Ljubljana govorila na svoj način o velikem dnevu, ki smo ga doživeli. Čakali smo še. Nič. Ljubljana je bila brez programa. Tiho je izginjal dan v zimski megli... Vsako leto se spominjam tega prvega dne, ko je bilo razglašeno zedinjenje. Doživeli smo dneve še bolj tihe in mračne. Žalostne in obupne. Saj se že skoraj nihče več ni hotel spominjati zedinjenja. Tako daleč so v nekaj letih prepeljali politikarji našo zedinjeno domovino.

Zadnja leta se čuti, da smo premagali — vsaj deloma ono zlo, ki nas je uničevalo. Praznik zedinjenja raste... Množice na ljubljanskih ulicah so pričale letos, da postaja 1. dec. res praznik. Ne le zastave, tudi luči z oken so pozdravljale sprevod. Razsvetljava oken je pričala, da je segel ta praznik že z ulice v stanovanja, v naše družine. Po petnajstih letih začenja naš državni praznik dobivati obliko, ki bo nam v čast. Državljanska zavest nas bo dvignila iz malenkosti k višjim ciljem in nas bo pokazala pred svetom kot državljane, ki so vredni svoje države. Storiti moramo vse, da bo naš državni praznik vsako leto svečaneje praznovan, da bo postal last najširših množic, ki bodo na ta dan manifestirale svojo državljansko zavest... Zgodovina bo po tem dnevu zapisovala naš napredek.

O. S.:

Nacionalizem in umetnost

(Nekaj pripomb k knjigi »Domovini«. Za šolsko mladino zbral Luka Kramolc. Zbirka deklamacij za državne in narodne praznike. Ljubljana 1933. Izdala in založila knjigarna Ig. Kleinmayr & Fed. Bamberg. Cena. Strani 135.)

Prav te dni smo čitali po listih protest proti takozvanim patriotičnim slikam, ki se kolportirajo pri nas po deželi in delajo z njimi neznani podjetniki dobre kupčije. Posebno po južnih krajih naše države gre te vrste roba dobro v denar, kajti tam živi še večja ljubezen do zdogovinskih spominov in vsak gospodar smatra za čast in dolžnost, da ima v hiši sliko starih srbskih kraljev, narodnih junakov, osvoboditeljev, kraljevske rodbine itd. To je vse hvale vredno in bi bilo le želeti, da bi tudi naše domove po Sloveniji krasile slike iz naše zgodovine in onih mož, ki bi jih moral poznati in spoštovati vsak Jugoslovan. Saj vemo, da je svoj čas v marsikateri slovenski hiši visela slika, ki je kazala tega ali onega Habsburžana. Razni kolporterji različnih židovskih firm so poskrbeli, da je prišlo to blago med naše ljudstvo. Tudi takrat — moramo reči — je šlo bolj za »kšeft« kot za patriotizem in umetnost. Med tem pa je tiskarska in slikarska umetnost zelo napredovala in sedaj je mogoče, da imamo tudi po deželi lepe slike, ki naj pričajo, da je ta ali ona hiša nacionalno zavedna. Žal, da gredo izdelki te vrste mnogo bolj v denar, če so kričeči in brez umetniške vrednosti, kakor če so lepo umetniško izvršeni... Zato je prav, da se je proti zlorabljanju patriotizma s takimi slikami pojavil odpor, ker pričajo take slike o slabem okusu in ne služijo svojemu namenu. Pojavil se je predlog, naj bi se vse te vrste privatne produkcije prepovedale in naj bi vso stvar vzela v roke država. Mi bi ne bili za to, ker poznamo slabo stran takih državnih podjetij, treba bi bilo le neke instance, ki bi dovoljevala tiskanje in razširjanje slik, namenjenih nacionalni vzgoji naroda, saj gre pri tem tudi za estetično vzgojo. Sicer ima v tem oziru n. pr. cerkev tudi svoje težave. Večina verskih slik in podob, ki jih vidimo po naših kmečkih hišah, ne priča ravno v posebni umetniški višini. Različni »kič« in »šund« najde tudi v tej stroki največ odjemalcev, čeprav se cerkveni krogi brigajo, da bi uvedli na trg boljše vrste blago. Boj z ljudskim okusom na tem polju je težak in ga omenjamo samo za to, da se ne bo reklo, da se v tem oziru greši le v znamenju patriotizma. Smo torej za to, da morajo biti slike, ki naj služijo nacionalni vzgoji, umetniško izvršene in naj se prepove vsako izkoriščanje patriotizma s slabimi, naivnimi, diletantskimi slikami in podobnimi izdelki. Res gre tu bolj za stvar, ko za umetnost in se misli, da namen posvečuje sredstva. A če je ta namen samo kupčija, potem je treba zabraniti, da se nacionalne stvari na tak način ne profanirajo. Res je, da so te vrste izdelki precej po ceni in se torej bolj razširijo, a ravno to ima tudi svojo slabo stran. Naše stališče se mora glasiti: **kakor pri vseh narodih — naj bo tudi pri nas umetnost v službi nacionalnega duha; ni pa treba, da bi bila dela, ki služijo nacionalizmu — najslabša po svoji umetniški vrednosti.**

Pred nami leži lepa knjiga z rumenim ovojem in rdečim naslovom: »Domovini«. Tiskana je na lepem papirju z jasnim, debelim tiskom. To je knjiga, ki smo jo že davno rabili. Vsak učitelj, profesor, aranžer, prosvetar, ki je moral prirejati slavnosti na razne državne in druge praznike, je bil v zadregi za dobre deklamacije. Vsako društvo in šola ne razpolaga z vsemi zbirkami slovenskih pesnikov. Mnogo te vrste prigodnih pesmi je bilo raztresenih po dnevnikih, časopisih, revijah — kdo naj vse pozna!! In kje naj ubogi aranžer, ki ima že itak dovolj skrbi in dela, vzame časa, da bo našel za svoj program primerno deklamacijo!! Saj je že z učenjem in pripravo dovolj sitnosti in truda. Tako smo vsi čakali na zbirko, ki bi nam pomagala iz stiske. Pričakovali smo, da jo nam bo podal kak učitelj ali profesor, ki najbolj pozna te vrste pesmi v našem slovstvu. Celih 15 let se ni našel človek, ki bi bil napravil tako uslugo našim društvom, šolam itd. Zakaj se ni nihče upal na delo? Ali se nam je zdelo pretežko, ali nepotrebno? Nepotrebno gotovo ne, saj smo vsi čutili potrebo take zbirke. Imajo jih tudi drugi narodi. Torej — pretežko? Gotovo težko in odgovorno delo. Gosp. L. Kramolc je — če se ne motimo — profesor glasbe. Poskrbel nam je že zbirko pesmi, ki se pojejo pri slavnostnih prilikah. To ga je najbrže privedbo do tega, da je nabral tudi to zbirko deklamacij. Zato ni čudno, če je zbirka nepopolna. Škoda, da si ni poiskal sotrudnikov. Bila bi v prvi vrsti dolžnost vzgojiteljev mladine — posebne profesorjev narodnega jezika — da bi nam preskrbeli vzorno tako zbirko.

Glede pesmi in poezije, ki naj služi nacionalni misli, velja isto, kar smo zgoraj zapisali o slikah in podobah. Ni treba, da bi bila ravno nacionalna pesem — najslabša. Ne bomo tu razmotrivali vprašanja, katera umetnost je nacionalna in katera ne — govorili bomo samo praktično o vprašanjih, ki so se nam pojavljala, ko smo čitali to zbirko.

Narodna in domovinska ljubezen je zelo odmevala v našem pesništvu pred vojno. — Lahko bi rekli, da je bila domovina od leta 1848. dalje v ospredju vsega pesništva in da so bili pesniki cenjeni po tem, kako so znali peti domovini. Jenko, Stritar, Gregorčič, Aškerc in mnogi drugi minorum gentium so bili v javnosti presojani po tem merilu: čim lepša pesem domovini, boljši pesnik, bolj priljubljen in bolj čitan. Saj je celo bumbrdavs Koseski s svojim »Kdo je mar« pridobil nesmrtno slavo in so mu zaradi par rodoljubnih verzov odpustili celo to, da ga niso — razumeli. Ravno Stritarjeva doba in zadnja pesniška generacija pred moderno je ustvarila na tem polju nekaj nesmrtnih del, posebno Gregorčič in Aškerc, in bi se iz te dobe našlo za tako zbirko več primernega in porabnega, nego nahajamo v nji sedaj. Iz Gregorčiča n. pr. bi spadale v to zbirko pesmi: Naš narodni dom, Na potujčeni zemlji, Domovini itd. Iz Aškerca: Kraljevič Marko i. dr. Iz Stritar-

ja je v zbirki edina pesem »Mojemu narodu«, ki je po svoji ideji primerna današnji dobi.

Pa boste rekli: čemu bi deklamirali stare predvojne pesnike, dajte nam pesmi sedanjih. To je lahko reči, a če pogledamo v našo povojno poezijo, bomo našli v nji le malo, kar bi spadalo na naše slavnostne prireditve. Slovenci smo znali peti domovini, dokler ni bila svobodna, ko je prišla svoboda, ji nismo znali peti slavospevov. Zanimivo je, da nimamo pesmi, ki bi proslavljale rojstvo naše države in da razven par boljših pesmi (Gradnik, Gruden) nimamo nič umetniško dovršenega, kar bi dali na program n. pr. 1. decembra, na kraljev dan, na Vidov dan. Zato so v tej zbirki zastopana manj znana imena z manj vrednimi proizvodi.

Predvsem bi bilo treba pri taki zbirki razlikovati ljudsko šolo od srednje šole in društev. Ljudska šola je svet zase, tam je treba najpreprostejših besedi, drobnih pesmic in primitivnih sredstev, da se razume ideja; vendar tudi za otroke ni vse dobro in je že tu treba — izbirati.

Še veliko važnejše je, kaj damo na program srednješolske mladine, ali javnih prireditev za širše občinstvo. To morajo biti prvovrstna dela. Zato je bolje, da damo po uvodnem govoru ali prigodni deklamaciji program splošnega značaja, kot slabo nacionalno robo. **Kako se da nacionalna ideja lepo v pesmih izražati, nam dajejo zgled srbski pesniki:** Zmaj, Šantić, Rakić i. dr. Zato bi bilo bolje, ako že ne damo na program srbohrvatskih deklamacij v originalu — kar je vsekakor umestno —, da bi prevedli nekaj onih lepih pesmi iz srbske in hrvatske literature, v katerih se na tako lep način izraža nacionalna ideja. Tudi v tej knjigi najdemo nekaj prevodov ne najbolj primernih: gotovo bi našli boljših proizvodov v ta namen n. pr. v francoskih, poljskih, čeških pesnikih. Tudi glede Župančičevih pesmi v tej zbirki dvomimo, da se bodo dale s pridom deklamirati pri naših proslavah. Treba je misliti, komu, zakaj in ob kateri priliki govorimo. O tem bi se dalo obširno razpravljati. Ko bi pregledali programe raznih proslav na naših šolah, bi našli prav zanimive nedostatke in bi videli, da se tu in tam prav brezsmiselno dajejo na program deklamacije, ki ne odgovarjajo namenu dneva. Žal, da tudi ta zbirka nas ne bo odrešila iz zadreg.

Da smo na tem polju takšni siromaki, je vzrok tudi to, **ker pojmujemo naš nacionalizem tako ozko, površno, po starokranjsko bi rekli: Nič globljega, nič razmaha, nič velikega.** Zato si misli vsak pesnik ali pesnica, da je povedal že kaj pesniškega, če v površno skrpucanih verzih nekaj gode o Goriški, Korotanu, naših rekah in gorah, morda vplete vmes še kralja Osvoboditelja in zaključi z »Živela Jugoslavija!« Taka agitacijska proza seveda ni poezija in tudi najboljši deklamator težko kaj iz nje napravi. Te vrste blaga imamo pri nas dovolj, žal, da je za resne akademije bolj slabo porabno. Tudi v tej knjigi je preveč takih površnih pesmi, ki bi zadostovale komaj za ljudsko šolo, ki je v tem oziru že itak dovolj oblagodarjena.

Namen takih akademij ob raznih proslavah je ravno v tem, **da damo nacionalni misli, — ne banalno kričečo — ampak vzvišeno umetniško obliko in da ravno v deklamacijah razkrivamo globokost ideje in svetlost, ki izžareva iz nje v vse naše življenje.**

Zato bi bile lahko mnoge slabe pesmi iz te zbirke izostale in bi se dale nadomestiti z boljšimi. Za silo bomo seveda posegli tudi po tej knjigi in bomo izbirali. A to ni bil namen knjige. Vse pesmi v tej zbirki bi morale biti po ideji in obliki prvovrstne — in kar je glavno jezikovno melodijozne, da bi se dale lepo deklamirati. Da je bil zbiratelj previdnejši in izbirnejši — bi bil s pomočjo dobrih poznavalcev našega in srbohrvatskega slovstva lahko našel še marsikaj, s čimer bi bil obogatil programe naših slavnostnih akademij.

Tudi na tem polju smo pričakovali rešitve od zgoraj. Mislili smo, da se bo učna uprava pobrigala, da poskrbi za tako zbirko. Pa smo zaman pričakovali. Med tem je bilo mnogo dobrih in slabih podobnih poskusov. Srbske šole imajo posebno zbirko »Deklamatorju«. Toda mi rabimo dobrih deklamacij pred vsem za naše prireditve na državne in narodne praznike. **Zato je dolžnost nacionalnih vzgojiteljev in naša šola je nacionalna! — da še iščejo po polju slovenskega pesništva in naberejo one zrele pesmi,** ki so zmožne, da po obliki in vsebino vplivajo vzgojno na mladino in ji ob slavnostnih prilikah razkrivajo globokost našega nacionalnega problema! Otresimo se površnosti in malenkosti! Ne zadovoljujemo se z vsem, kar se komu zdi pesem! **Tudi nacionalna pesem in baš ona mora biti umetnina prve vrste. V nji je treba čutiti resnico, da vse to, kar zovemo nacionalizem, je bistvo našega narodnega življenja, da je to svet naše kulture in da so pri vseh narodih največji duhovi izražali svoje najgloblje misli baš, ko so posegali v življenjska vprašanja svojega naroda. Tako se bližata narod in umetnost in poezija je le en odsev onih globočin, kjer spe bolesti in radosti našega življenja, ki išče v besedah izraza, da govori milijonom.**

Kakor povsod, se je tudi tu treba varovati šablone, ki postane priskutna. Mi potrebujemo nove pesmi življenja, visoke, silne simfonije, ki dviga srce, in ne stare lajne (pa s tem ne mislim starih pesnikov, ki imajo še vedno svoj zmisel, ker iz njih govori zgodovina). Zato glejmo, da poezija oživlja oni svet, ki ne pozna miru v razvoju, življenje narodov na pohodu v bodočnost, v višjo srečo in popolnost, v novo družbo človeštva. Kar se tiče specijelno naše slovenske domoljubne pesmi, bi bilo želeti, da v njo vnesemo novega pravega duha, da izgine tarnanje in jamranje, da nismo svobodni, da ne čakamo več kralja Matjaža, da se vse naše hotenje obrača samo v eno edino pravilno nacionalno smer in da v tem oziru tudi mladina dobi enotne, jasne, neovrgljive nazore — še več vere, ki naj jo vodi v življenju.

Zbiratelju te zbirke radi priznamo najboljšo voljo, da bi nam dal nekaj, kar smo potrebovali. Nabral je pač, kar je našel. Ako ni vse najboljše, ni kriv on, ampak pesniki. Treba pa bo pri programih več izbire in tudi v produkciji bi bilo prav, da se ne tiska vse, kar prihaja pod nacionalno znamko v redakcije. S tem bomo le koristili ideji, ki ji mora služiti tudi narodna umetnost z vsem najboljšim.

Kako se opraviči nemškutarjenje

Prošli teden je obravnavalo okrožno sodišče v Ljubljani neko tiskovno zadevo iz enega naših obmejnih krajev. Tožilec se je čutil med drugim prizadetega tudi radi očitka, da švabčari, da torej uporablja preveč nemški jezik v občevanju z znanci in prijatelji. V tem procesu je bilo ugotovljeno, da je bil dotični obmejni kraj svojčas popolnoma nemški, da pa je nastalo prva leta po prevratu neko zboljšanje, ker se je uporabljala večinoma slovenščina in da je obstojalo upanje, da bo postal dotični kraj res naš. Ugotovljeno pa je bilo potom zaslišanih prič, da se je tekom zadnjih let razbohotila uporaba nemščine v javnem in zasebnem življenju tako, da bi moral tujec smatrati ta kraj kot nemški, čeprav je bilo nadalje tudi ugotovljeno, da je v celem kraju le par pristnih Nemcev, dočim so vsi ostali prebivalci pristni Slovenci.

To žalostno dejstvo, da se je namreč razpasla uporaba nemščine med privatniki v tem našem jugoslovanskem kraju, so skušali nekateri v svojih izpovedih opravičevati na primer: »Domačini so hodili prej v nemške šole in govore pogosto nemški v zasebnem življenju. To pa zato, ker obvladajo le naš koroški dialekt in mislijo, da bi nedomačini tega dialekta ne razumeli«. Drugo opravičilo pravi, da so domačini navajeni govoriti med seboj pretežno nemški, ker ne obvladajo pismene slovenščine in se ženirajo govoriti v našem koroškem dialektu. Trdilo se je celo, **da to nikogar ne briga, če se domačini iz tega razloga poslužujejo nemščine,** dokler s tem ne izzivajo.

Gre za principijelno vprašanje, ki tangira naš nacionalni ponos in ugled naše države. Koroški dialekt je naš in se nikomur ni treba sramovati, če ne obvlada še popolnoma pismene slovenščine. Sicer bomo prišli do tega, da bo naš Gorenjec, Ribničan ali Prlek dosledno govoril le nemški češ, sram me je govoriti v mojem domačem dialektu, pismene slovenščine ne obvladam in zato govorim nemški. Mi drugi, ki obvladamo tudi pismeno slovenščino, mu bomo sledili, če smo v njihovi družbi. Srečna Dravska banovina bo govorila potem samo še nemški in bo pač treba spremeniti našo ustavo z ugotovitvijo, da je tudi nemščina državni jezik. Zadeva zgleda prvi trenutek nekoliko smešna, je pa silno žalostna in ponižujoča za vse one, ki se smatrajo sicer za nacionalne Slovence in Jugoslovane, nastopajo tudi kot taki in bi bili užaljeni če bi kdo dvomil o njihovi nacionalni polnovrednosti in zanesljivosti. Predvsem se mora vsak naš inteligent potruditi, da obvlada pismeno slovenščino. Prilike za to ima dovolj. Naši pisatelji in naša založništva skrbe za neprestano zalaganje našega književnega trga z večinoma res dobrimi knjigami, naši dnevniki tudi ne pišejo preslabe slovenščine in tako ima vsak prilike dovolj, da se spozna s pismeno slovenščino in odpravi ev. nerazumljivosti onega slovenskega dialekta, katerega obvlada, pa se ga **sramuje** govoriti. Najboljšo šolo pa so jim dolžni dati oni izmed nas, ki že obvladajo pismeno slovenščino. Ta šola pa je možna le na ta način, da se odklanja z njimi principijelno vsak razgovor v nemščini in zavzamemo prav vsi dosledno stališče: jaz govorim pismeno slovenščino, ti mi pa odgovarjaj v svojem slovenskem dialektu, vsak drug razgovor je med nama nemogoč!

Če bi se pisalo o teh stvareh pred 15 leti, bi bilo to še razumljivo. Danes pa smo v letu 1933 ter smo ravnokar slavili 15. obletnico svojega ujedinjenja v lastni, nacionalni državi. Vsaka neumestna in nepotrebna uporaba nemščine je izzivanje, na katero je treba brezpogojno in najostreje reagirati. To velja za vso državo, prav posebej pa še za naše obmejne kraje. Kaj naj rečemo o rojenemu Slovencu, ki je celo državni funkcijonar, pa se spozabi tako daleč, da ruši ugled države in se pomenkuje nemški z ljudmi, o katerih ve, da so ravno tako Slovenci kot on, pa se jim zdi na eni strani stramotno uporabljati svoj koroški dialekt na drugi strani pa nepotrebno potruditi se za priučenje pismene slovenščine. Kdor živi 15 let v večjem jugoslovanskem kraju, kjer je dovolj slovenske inteligence, ki obvlada pismeno slovenščino, pa se kljub temu še ni priučil pismeni slovenščini, ta je dokazal s tem svojo popolno nacionalno brezbrižnost, ta pomaga Nemcem, ki še vedno reklamirajo naše obmejne kraje za sebe in se sklicujejo pri tem ravno na dejstvo, da se v teh obmejnih krajih še vedno toliko švabčari.

Bili smo obzirni in nismo imenovali nikogar. Če pa se razmere ne bodo zboljšale, bomo prinesli izvlečke iz sodnega spisa ter doslovno citirali posamezne navedbe in izpovedbe. Te sramote je bilo dovolj. Kdor je naš kruh, kdor hoče ostati v mejah naše države, ta nima pravice, da po svoje razlaga potrebo uporabe nemščine, ta se mora podrediti skupnim interesom in uporabljati samo naš jezik, pa naj mu bo to všeč ali ne.

Ustanovna skupščina „Edinstva"

USTANOVNA SKUPŠČINA JUGOSLOVENSKEGA NACIONALISTIČNEGA AKADEMSKEGA KLUBA »EDINSTVO« V LJUBLJANI

Ljubljana, dne 25. novembra 1933.

Ob odlični udeležbi izvršnih članov se je v nedeljo dne 19. novembra 1933 ob 10. uri dopoldne v prostorih »Zveze kulturnih društev« vršila ustanovna skupščina **Jugoslovenskega nacionalističnega akademskega kluba »Edinstvo«.**

Predsednik br. **Tomšič** Janez je otvoril ustanovni občni zbor, pozdravil vse navzoče sestre in brate, posebej pa je pozdravil zastopnika Središnega Odbora Narodne Odbrane g. dr. **Cepudra** Josipa.

Pred prehodom na dnevni red so bile prečitane in odposlane naslednje brzojavke:

»Nj. Vel. Aleksandru I., kralju Jugoslavije
Beograd.

»Jugoslovenski nacionalistični akademski klub »Edinstvo« v Ljubljani pošilja z ustanovne skupščine Vašemu Veličanstvu izraze najglobljega spoštovanja in vdanosti ter Vas zagotavlja, da bo v Vašem Veličanstvu gledal vedno svoj najvišji vzor ter Vam bo sledil na vseh potih za boljšo bodočnost jugoslovenskega naroda.«

Predsednik.

Gospodu ministru prosvete
dr. Stankoviću Radenku
Beograd.

»Jugoslovenski nacionalistični akademski klub »Edinstvo« v Ljubljani Vam pošilja z ustanovne skupščine izraze globoke vdanosti in spoštovanja kot vrhovnemu zaščitniku Aleksandrove univerze v Ljubljani.«

Predsednik.

Po soglasnem sklepu skupščine se odpošljejo tudi zahvalna pisma gg. rektorju dr. Slaviču, dr. Ogrisu in dr. Kelemini ter določi deputacijo h gg. banu dr. Marušiču in podbanu dr. Pirkmajerju.

Ob navdušenju zborovalcev povzame besedo zastopnik Narodne Odbrane g. dr. Cepuder. V svojih izvajanjih povdarja med drugim:

Anahronizem je, da se mora danes po 15 letih svobode ustanavljati jugoslovenski nacionalistični klub na Aleksandrovi univerzi v Ljubljani. Starejša generacija bi morala pustiti mladini svobodna pota, a tega ni storila in so jo nekateri izrabljali za formiranje svoje avantgarde. Razbita je danes akademska mladina, po zaslugi teh ljudi, ki niso videli in gledali v tej mladini svoje nade in bodočnosti. Mladina deluj svobodno, samo sebe upravljaj! Tisti, ki se prerekajo o Slovenstvu in Jugoslovenstvu naj se zavedajo, kaj je bilo

ROKAMBOLI

Najnevarnejši tipi za družbo in njen red — Borba proti njim je najnujnejša potreba družbe in države

7. novembra t. l. se je začela pri okrožnem sodišču v Zagrebu glavna razprava v veliki korupcijski premogovni aferi, zavoljo katere so bili že leta 1925./27. od Državnega sveta v Beogradu disciplinsko kaznovani z odpustom iz državne službe in penzijoniranjem visoki železniški uradniki Generalne direkcije v Beogradu in žel. direkcije v Zagrebu, med njimi sam direktor D. Jovanović. Sedaj se razprava — o kateri ljubljansko dnevno časopisje molči — vodi proti glavnemu uredniku »Jugoslov. Lloyda«, g. **Ivanu Malinarju**, kateri je **iz stališča Narodne Odbrane** v posebni brošuri mojstrsko orisal brezvestno dobavljanje **blata in zemlje — namesto dragega premoga — drž. železnicam** in prikazal **ogromne milijonske škode, ki jih je utrpela država.** Glavni dobavljač, g. **Ernest Grünwald**, je tožil I. Malinarja radi klevet po zakonu o tisku in toženi je nastopil dokaz resnice. Zaslišane priče (gg. E. Vargazon, bivši načelnik saob. odel. žel. direkcije Zagreb, dr. ing. Ivo Turina, bivši generalni direktor ministvrstva ruda, inž. Leonida Franić, bivši pomočnik žel. direktorja drž. žel., dr. Mazuranić, bivši minister in dr.) so podali **senzacionalne izjave,** ki so g. Grünwalda pred javnostjo napravile iz tožnika za obtoženca. G. Malinar je 12. novembra t. l. v »Jugoslov. Lloydu« napisal pod gornjim napisom članek ki je **po celi državi vzbudil največje zanimanje** in ga **zavoljo aktualnosti tudi mi prinašamo v dobesednem prevodu.**

Znameniti francoski pisatelj kriminalnih romanov Ponçon de Terraille je stvoril poseben **hohštaplersko-kriminalni tip,** katerega je imenoval **rokambolom** za razliko od navadnih zločincev in apašev, ker je nevarnejši in bolj premeten od njih. **Rokamboli so takoimenovani zločinci v fraku,** ki v družbi igrajo vlogo gentlemana, gospode in osebnosti, katera razpolaga z ugledom, denarjem in visokimi nazivi, **se giblje v krogu onih imenovanih gornjih deset tisočev** in med njmi zavoljo svoje zunanje uglajenosti in lepih navad ter raznovrstnih skupnih interesov, uživa ugled in zaupanje.

Medtem v svojem jedru, brž ko se bolje spoznajo in odkrijejo, niso ti rokamboli nič drugega ko zločinci, ki goljufajo, ropajo, kradejo, lažejo, ubijajo, korumpirajo, odirajo in denuncirajo, kakor vsi drugi kriminalni tipi. Edina razlika je v tem, da navadni kriminalni tipi bežijo pred javnostjo in se bojijo, a **rokamboli,** kolikor mogoče delajo v največji tajnosti, **ljubijo javne vloge, so sigurni v nastopu, so na svoj način ženijalni drzni, premeteni in neustrašni,** ker se opirajo na svoje družabne položaje, denar, nazive in zveze. Rokamboli zavoljo tega izvršujejo navadne zločine na veliko bolj »inteligentne« in »fine« načine, sploh tako, da jih po njihovem imenu, položaju in navadah ne more nikdo lahko njim pripisati. Zavoljo tega je rokamboličnе zločine **mnogo težje odkriti kakor zločine revežev,** katere je težko usoda ali družabna krivica vrgla v žrelo kriminala. Za slednje obstoji policija, žandarmerija, poboljševalnica in kaznilnica, **a za rokambole še niso ustvarjene redne varnostne ustanove.** Rokamboli so navadno **potomci rodbin s tradicijami,** ki jim omogočajo z imenom in imetkom, da postanejo neka družabna »krema« ali pa so **postopači in domišljavci,** katere je neumnost, pokvarjenost in nenormalnost gotovih razmer in konjunktura ter nagnjenje k podlosti, da se klanjajo zlatemu teletu, vzdignila med one gornje deset tisoče. Ti rokamboli, ki se opirajo na svojo hazardersko srečo, zveze, navade, drznost in denar, se ne bojijo ne zakona, ne sodišča, ne policije, ne javnosti, sploh nikogar, **zato pa izvršujejo zločine z istim mirom in sigurnostjo, s katero nosijo brezhibne frake in cilindre,** poljubljajo damam roke, pijejo kozarce sekta ali pa se brezskrbno kretajo po dragocenih tajnih in javnih salonih in klubih, kateri so večkrat jako odlični, ali se v njih vendar bolj počuti rokambol kakor kulturen in pošten človek. **Rokamboli se z besedami postavljajo celo kot zagovorniki družabnega reda,** morale, humanosti, patrijotizma, lojalnosti in kot čuvarji lastnine, a stvarno jim to služi **kot krinka, pod katero bolj neovirano, lažje in bolj tajno delajo proti vsem meščanskim vrlinam in dolžnostim.** In kakor so nekdaj mnogi »roparski vitezi« postali fevdalni gospodarji in aristokrati, **tako tudi danes rokamboli postanejo večkrat odlični predstavniki raznih družabnih krogov in stanov,** pa bi sigurno taki tudi ostali, če ne bi vendar imeli **nevarnih nasprotnikov,** kateri jih prej ali slej razkrinkajo in vržejo tje, kamor ti tipi, nevarni za družbo in njen napredek, spadajo. Ti **nevarni nasprotniki rokambolov so oni pošteni in svobodomiselni** ljudje, kateri s svojo močjo, inteligenco, delom, znanjem, sposobnostjo in psihologično bistrostjo vidijo v frakih in cilindrih ne samo tgospode, temveč tudi lakaje in zločince, **poleg tega pa še imajo pogum, da te lakaje in zločince nazovejo s pravim imenom in opozorijo družbo na nje in njihove resnične karakteristike.** Ti nasprotniki prej ali slej izključujejo rokambole, ako ne vedno iz vrst onih gornjih deset tisočev, vendar pa iz vrst poštenejše družbe in narodnih množic, ki ne trpijo te rokambolike talmi-gospode, ker — četudi le instinktivno čutijo opravičeno mržnjo in gnus do njih

Zato ni čudno, da rokamboli najbolj sovražijo one, kateri jih nadzirajo, dobro poznajo in na nje kažejo s prstom. Zavoljo tega se rokamboli kot poedinci ali kot skupine borijo z vsemi svojimi zločinskimi sredstvi, da uničijo take svoje nasprotnike. To se jim na žalost večkrat tudi posreči. Rokamboli imajo, kakor sploh vsi drugi zločini, velik smisel za medsebojno solidarnost, složno delo in močne organizacije, katere so tem močnejše, kolikor so jim cilji tesnejši, bolj tajni in egoistični. **Rokamboli se med seboj tudi večkrat »grizejo«, toda na zunaj in proti svojim nasprotnikom so oni vedno složni v zidanju obrambenih in napadalnih naprav,** katere naj čuvajo njihove interese in zakrijejo njihove zločine, kakor naj pri posameznih rokambolih brezhiben frak in cilinder čuva in krije zločinsko nagnjenje in dela.

To so torej rokamboli. Njih je na žalost povsod dovolj, tudi pri nas, mogoče nekaj manj, kakor navadnih zločincev, ali vendar za splošnost bolj nevarnih, kakor so razni Udmanići, Čaruge in Prpići veliki in mali. Nevarnejši so zavoljo tega, ker imajo rokamboli vse one karakteristike, katere smo zgoraj iznesli in opisali.

Mi smo karakteristikam rokambolov posvetili toliko časa in prostora samo zavoljo tega, da javnosti pokažemo, kdo so in kaj so oni, ker ni dvoma, da se bomo morali v bodoče z njimi večkrat baviti. Da jih ne bomo morali vsakokrat natanko opisovati, **želimo, da populaziramo Ponçon de Terraille-ov naziv »Rokambol«.**

Pošteni uradniki so velikokrat posebna tarča za rokambole

Primerov za to je drugod in pri nas, na žalost, mnogo.

Zato bomo mi tudi v bodoče odkrito in energično branili poštene in sposobne državne uradnike ter nas pri tem ne bodo mogle motiti nobene rokambolske spletke in metode. Zaradi tega prinašamo tukaj tudi strašen rokambolski slučaj generalnega direktorja rud v pokoju, **g. dr. inž. Ive Turina,** tako, kakor ga je on sam izpovedal pred sodiščem v procesu Grünwald — Malinar in kar je izzvalo največjo senzacijo.

Ko je g. dr. inž. **Ivo Turina** kot rudarski satnik v Zagrebu odkril nerednosti pri Bratovski blagajni in težko stanje premogovnikov, je v začetku leta 1930 o vsem tem poročal g. banu dr. Šiloviću. Ta mu je dal nalog, da predloži državnemu tožilstvu službeno prijavo proti tt. Grünwaldu in bivšemu rudarskemu satniku Rankeru.

Na to se je zgodilo sledeče, kar prinašamo po stenografskem zapisniku tako, **kakor je izpovedal sam g. dr. inž. Turina:**

»Na Velikonočni ponedeljek leta 1930. sem dobil po pošti okoli 9. ure en zavoj. Ko sem ta zavoj odprl, sem videl **notri en samokres.** Zavoja nisem odprl popolnoma, ker sem se bal, da je ta samokres zvezan s kako mehanično napravo in da bo začel streljati. Zato sem cev hitro obrnil proč od sebe in sem celi zavoj odnesel na hodnik ter opozoril uradništvo, da nikdo ne pride blizu. Sam sem odšel k telefonu in obvestil policijo in sicer dr. Petriča, mojega znanca iz Sarajeva, kateremu sem javil, da sem dobil čuden zavoj in da naj pošlje detektiva, da on pogleda, kaj je. Ko je prišel detektiv, je iz zavoja vzel en samokres kalibra 9 mm in 66 patronov. Naslov je bil pisan s strojem. Vsebina je bila označena za tiskovine, odpošiljatelj neko ime iz Vlaške ulice. Ko sem odprl ta zavoj, sem mislil, da je kateri obrtnikov

v letih 1914—18 in kaj je danes z našimi brati v Avstriji in Italiji. Mi vemo, da v naši državi ni vse v redu, da so socialne krivice, a to je vse prehodno. Iz nas jugoslovenskih nacionalistov mora vznikniti boljša bodočnost. Glavno naj nam bo: narod in država jugoslovenska. Obstoj države ne sme biti predmet debat in razprav. Priporočam Vam, da Vaš klub najtesneje sodeluje z Narodno Odbrano. V tem smislu pozdravljam Vas vse, ki ste se zbrali pod čistim jugoslovenskim praporom in želim, da bi Vaš klub napredoval, vzgajal kremenite značaje in borce za boljšo bodočnost jugoslovenskega naroda in države.

Po dolgotrajnih ovacijah dr. Cepudru spregovori predsednik br. Tomšič in preide takoj na dnevni red. V svojem programatičnem govoru očrta glavne smernice delovanja kluba, govori o nevzdržnih razmerah na ljubljanski univerzi, o JAK-u, ki je po zaslugi nepoštenih in nesrečno izbranih ljudi doživel moralni in materialni polom. Izvaja med drugim:

Kaotični čas je zahteval od nas jugoslovenskih nacionalistov, da ponovno dvignemo na Aleksandrovi univerzi v Ljubljani čist jugoslovenski prapor, da zopet zberemo v svoje vrste vse tiste, ki še čutijo iskrenost v svojih srcih, ki še niso blatili in skrunili našega Jugoslovenstva, da bomo mogli kot ljubeči se bratje zastaviti vse svoje mlade moči, vse svoje sposobnosti, vso svojo ljubezen za končno ostvaritev našega velikega smotra — Velike Jugoslavije.

Kot odločni in brezkompromisni Jugosloveni se bomo vedno borili za neokrnjenost naše univerze, za njeno izpopolnitev ter bomo vodili odkrito in brezobzirno borbo proti vsakemu, ki bo skušal vedoma ali nevedoma škodovati našim velikim in vzvišenim smotrom.

Verovali smo, verujemo in verovali bomo v zmago našega čistega in iskrenega Jugoslovenstva ter od naše namere ne bomo odstopili niti za korak.

Pozivam vas, drage sestre in bratje, na delo za našo veliko idejo, mnogo je še ovir pred nami, toda z iskrenim in pogumnim srcem stopajmo naprej k našemu končnemu cilju — Veliki Jugoslaviji pod vodstvom našega viteškega kralja.

Druga točka dnevnega reda je bila čitanje pravil, poslovnika in poslovnika klubovega razsodišča.

Besedo dobi br. **Colarič** Martin, ki prečita klubova pravila, ki so bila sprejeta soglasno.

Klubov poslovnik prečita in obrazloži br. **Sartory** Boris, poslovnik klubovega razsodišča pa br. **Jenko** Marjan. Oba poslovnika sta bila soglasno sprejeta.

Kot naslednja točka dnevnega reda sledi poročilo odbora. Br. tajnik **Uranič Ferdo** prečita odloke o potrditvi klubovih pravil s strani univerzitetnega senata in banske uprave ter druge važnejše dopise. Br. blagajnik **Marčič** Edvard poda izčrpno poročilo o stanju blagajne.

Pri volitvah je bila na predlog br. **Kalenića** Slavka izvoljena naslednja klubova uprava:

Predsednik: Tomšič Janez, stud. phil.; podpredsednik: Vuković Slobodan, stud. tehn.; tajnik I.: Colarič Martin, stud. iur.; tajnik II.: Jenko Marjan, stud. iur.; tajnik III.: Zajc Drago, stud. phil.; blagajnik I.: Marčič Edvard, stud. med.; blagajnik II.: Uranič Ferdo, stud. iur.; čitalničar: Tajnik Miloš, stud. iur.; gospodar: Namestnik Bruno, stud. iur.; odbornika: Uratarič Bogdan, stud. phil., Vučinić Vuko, stud. tehn.. Nadzorni odbor: Sartory Boris, cand. iur.; Krnič Gojko, stud. tehn.; Softić Tufik, stud. tehn.

Pri slučajnostih omeni br. predsednik Tomišč sodelovanje z drugimi akademskimi društvi na univerzi in izjavi:

Kot jugoslovenski nacionalisti moramo iti roko v roki z JNAD »Jadranom« proti vsem separatističnim in defetističnim grupam.

Ob 12. uri zaključi br. predsednik uspelo ustanovno skupščino, se zahvali vsem prisotnim za udeležbo, pozivajoč jih na resno in smotreno delo za razmah kluba in jugoslovenske ideje.

Z obhodov

Jesenice

SMUK!

21. novembra t. l. smo imeli priliko čitati v »Slov. narodu« poročilo o zborovanju vseh predsednikov sokolskih društvenih smuških odsekov v kranjski sokolski župi, ki se je vršilo na Jesenicah. Zelo nas veseli, da naše Sokolstvo tako lepo napreduje v zimskem sportu. Ne moremo pa preko dejstva, da je bil na istem zborovanju za člana tehničnega odbora med drugimi izvoljen v nacionalnem svetu do danes nepoznan neki Pavel Luckmann. Kolikor nam je znano, je omenjeni šele letos 19. oktobra podpisal pristopno izjavo za tukajšnje Sokolsko društvo in je torej zaenkrat še na preizkušnji! Vprašamo, kako more on kot tak priti kar v župni odbor? Bi se pa ja med 745 organiziranimi smučarji, ki jih omenja tozadevno poročilo, našel mesto njega kak še bolj preizkušen Sokol? Nacionalisti in člani Sokola želimo, da se to popravi! Smuk!

Brezje-Mošnje

Volitve so za nami. Težka politična atmosfera iz sredine oktobra se je nekoliko ublažila. Tudi pri nas je zmagala nacionalna misel, kljub temu da smo imeli močne nasprotnike z najraznovrstnejšim orožjem. Najbolj žalostno pa je dejstvo, da nacionalni listi niso nasprotovali samo klerikalci, ampak tudi nekaj »naših«. Šteli smo jih med se, a za časa volilne borbe so jasno pokazali svojo barvo in nam dokazali, da smo se v njih varali. Niso znali podrediti svojih osebnih in lokalnih interesov interesom nacionalne skupnosti. Z oviranjem naše agitacije in s svojim osebnim uplivom so nam odbili okoli 15% glasov, kar pomeni izgubo enega odbornika. To je bila naša materialna škoda. Koliko so nam škodili moralno, ko so povzročili med nami razdor in podrli zaupanje v našo disciplineranost, se ne da preceniti. Mi smo jih brisali iz svojih vrst, kajti med nas spadajo le ljudje, ki se ob važnih momentih ne strašijo še tako velikih žrtev za nacionalno celokupnost. Pa kričijo naši odpadniki, da smo plačanci. Vprašamo Vas, gospodje, kdo je plačal in kdo je bil plačan?

Vsa javnost dobro ve, koliko naši nacionalni delavci žrtvujejo za nacionalno idejo, ve pa tudi, da delajo iz prepričanja, ki ni nobenemu naprodaj. Da bi pa podpirali posameznike v njihovih privatnih težnjah in s tem škodovali ugledu in moči nacionalnega pokreta, smatrajo za neodpustljiv greh. Njih smer je ravna in ne pozna ovinkov. Kdor pa hoče pridobitve njihovega dela izkoristiti v svoje sebične namene, jim je najbolj zoprn sovražnik. To je neizpodbitno dejstvo, s katerim mora računati vsak, bodisi da je v njihovih vrstah bodisi izven njih.

V nedeljo se je vršil izredni občni zbor Sokola. Tako številne udeležbe dosedaj na občnih zborih nismo bili vajeni. Opozarjamo pa članstvo, da se zaveda ne samo svojih pravic, ampak tudi dolžnosti do društva. Na zboru je prišlo do ostre debate zaradi predloga večine članov uprave, da se izreče načelniku nezaupnica. Ker ni bila izglasovana, je uprava odstopila in se bo v kratkem vršil nov občni zbor. Večina odbornikov namreč trdi, da z načelnikom ne more delati. V dosedanji upravi (večinski del) so ljudje sposobni za vodstvo, obenem pa res delavni nacionalisti. Kaj je zavedlo članstvo, da je večini uprave izrekla nezaupnico? Ali ne morda agitacija vprav onih, ki so lansko leto zavedli društvo v pravdo, ki ni bila prav nič potrebna? Ali ne morda oni »naši«, ki so pri zadnjem važnem nacionalnem dogodku obrnili hrbet nacionalni ideji in zaplavali v vode psevdo-nacionalizma, ki mu je glavni smoter izkoriščanje nacionalnih pridobitev v sebične namene? — **Sokoli-nacionalisti, zavedajte se, kdo ste in kaj je vaš smoter! Ne nasedajte puhlim frazam in ničevim obljubam in pazite, da društvo ne bo trpelo! Naša sokolska uprava potrebuje le nacionalno res delavne in res sposobne moči!**

Trbovlje

Nova sokolska godba, ki je 1. decembra odlično prestala svoj krst, »gotovim krogom v Trbovljah ni všeč.« Da, celo prav močno so se morali tisti »gotovi krogi« razburiti, kajti drugače si ne moremo misliti, da bo miren in trezno misleč človek serviral svojim sodrugom take neslanosti. Pa pridimo k stvari.

V 95. številki »Delavske Politike« z dne 29. novembra t. l. je izšel članek »Nova godba«, v katerem se obreguje člankar ob novo sokolsko godbo. Saj vemo zakaj? — Nova godba je samo en uspeh v vrsti mnogih uspehov, ki jih je dosegel naš zdravi nacionalni pokret v zadnjem času v Trbovljah. »Rdeče« Trbovlje so samo še bajka in bolj kot bledi rdeča barva, bolj postajajo od jeze rdeči purani »gotovih krogov«. V tem grmu tiči zajec. Mogoče pa tudi se »delavska« godba boji konkurence? Konkurenca pa je zdrava, zelo zdrava zadeva.

Člankar »Delavske Politike« piše »gotovim krogom v Trbovljah pa ta povsem izvrstna godba ni všeč, menda zato, ker je »delavska« (v narekovaje postavil člankar »Del. Politike« sam), radi tega ustanavljajo novo muziko.«

Da, »delavska« godba nam ni všeč. Pa ne zato, ker je »delavska«, kajti tudi v novi sokolski godbi so **delavci, ki si s svojim poštenim delom služijo vsakdanji kruh.** Všeč pa nam ni, ker ni nikdar in nikoli sodelovala pri nobeni manifestaciji, ne da bi ji bilo treba odšteti nekaj stotakov. Ali je kdaj »delavska« godba manifestirala svojo državljansko zavest s pohodom na dan zedinjenja? Še ne? In vendar so sodrugi pri »delavski« godbi in tam okoli hudo državotvorni.

Ali je sodelovala brezplačno pri sprejemu koroških Slovencev, ko so ti prišli v Trbovlje? Tudi ne? In vendar je zadeva Koroške **vsenarodna in ne zadeva kake stranke ali struje.**

Zato in **samo zato** nam ni delavska godba všeč. Vsaka manifestacija, ki smo jo hoteli poživeti in dvigniti z godbo, nas je stala precejšnje vsote. Četudi bi se delavska godba kdaj »žrtvovala« bezplačno, mislimo, da bi je ne vzel vrag. Saj ima stalne redne dohodke. Vsakemu delavcu se odtrguje mesečno 50 para za godbo. (Sodrug v »Del. Pol.« se je zmotil in poroča o 1 Din. Če »buržujski« listi »farbajo« ljudi, naj bi vsaj glasilo »pravovernih« delavcev govorilo in pisalo čisto resnico!) Imenovani prispevek znaša v celoti, če računamo, da imamo v Trbovljah **najmanj** 2200 delavcev 1100 Din mesečno (t. j. 13.200 Din letno), ki popolnoma zadostujejo za nabavo »novih instrumentov« (sodrug člankar nas ne bo prepričal, da se kupujejo mogoče vsako leto novi instrumenti) in za vse ono, kar skrije člankar pod lakonični **»i. t. d.«**

Da bo imel »vzrok« udariti po sokolski godbi, si je člankar ali pa kdo drugi v njegovi bližini izmislil, da se bo za našo sokolsko godbo odtegoval rudarjem od plače mesečni prispevek. To je prosta izmišljotina in o čem takem se nikomur pri Sokolu še sanjalo ni, **dokler nismo tega predloga čitali v — »Delavski Politiki«.** Sicer pa je ta predlog zelo simpatičen in smo sodrugom zanj zelo, zelo hvaležni. Ker pa imamo več socijalnega čuta, kot si predstavljate to vi, ki hočete socijalnost monopolizirati zase, dovolite, da ta vaš predlog **nekoliko popravljenega** stavimo delavstvu. Prav bi bilo, da se vsak posameznik **sam izjavi**, ali naj gre njegovih 50 para za delavsko ali za sokolsko godbo. Tako si bosta delili tudi delavske prispevke obe godbi. Konkurenca je sila zdrava stvar in joj, proletarijatu, če bi konkurence ne bilo. Kar velja v gospodarskem, velja seveda tudi v vseh drugih ozirih.

Pa še eno! »Sodrug« iz »Del. Pol.« končuje z naukom: »kdor hoče v Trbovljah več muzike, naj si jo sam plača.« Vprašamo ga: ali nam lahko navede en sam primer, da se je za novo godbo kaj nabiralo med nečlani Sokola, da o delavstvu (izven Sokola) posebej sploh ne govorimo. **Z besedo na dan!** V nasprotnem slučaju smatramo ves članek v »Del. Pol.«, ki ga je narekovalo sovraštvo do vsega, kar ni v taboru »rdečih«, kot prosto in podlo sumničenje in namigavanje, da se **neutemeljeno** razburjajo itak dovolj težko preizkušane delavske mase. **N. D.**

Koprivnik pri Kočevju

Oziraje se na moj zadnji dopis z dne 18. novembra, št. 46 lista »Pohoda«, navajam še sledeči slučaj iz prve občinske seje novoizvoljenega odbora, v katerem je tudi g. župnik Schauer in katerega lojalno mišljenje je potreba, da se natančno spozna. — Ob otvoritvenem govoru župana novoizbranemu odboru občine, so odborniki bili mišljenja, da se že itak sestavljena in spisana vdanostna brzojavka našemu kralju Aleksandru I., katera je bila pripravljena na mizi občinskega tajnika, prečita in izglasuje enoglasno, kar pa je mogoče slučajno g. župan prezrl. Po zaključku seje pa opomni odbornik Prinčič, naj se še napravi in odpošlje vdanostna brzojavka našemu kralju ter jo tudi predlagal. A glej! Nihče drugi se ni oglasil proti, kakor edino naš g. župnik, češ, da sedaj se ne more nič več predlagati in glasovati, ker je seja že zaključena ter bi bilo to proti pravilom. Seveda se je morala ta dična glava na pritisk vseh ostalih odbornikov, bodisi Slovencev ali Kočevarjev, ukloniti. Merodajne činitelje pa naprošam, da natančno pretehtajo lojalnost g. župnika — to je krajevnega delegata Jugoslovanske nacionalne stranke. — Pri tej priliki bodi omenjeno, da se popolnoma strinjam s člankom g. kapetana v p. Juro Tkalca, posebno še z drugim odstavkom tega članka, namreč, da pridobivanje takšnih ljudi za JNS, ki nam samo iz oportunitete ponujajo svojo pomoč, je z nacionalnega stališča škodljivo in se nam prej ko slej bridko maščuje. Če je kateri nemškutar (Nemec-Kočevar) storil menda naši stranki kakšno uslugo, ni potrebno, **da ga zato postavimo za predsednika občine**, marveč naj bo zadovoljen s tem, da dobro živi med poštenim slovenskim ljudstvom.

MIHELNU IZ KOČEBARCAJTUNG

Tudi jaz kot Slovenec čitam kaj rad glasilo Kočevarjev, da se vsaj malo informiram o lokalnih stvareh. Tako sem tudi prebral podlistek Mihelna z dne 20. novembra ter pritrdim temu človeku, da je res ubog (arm), ampak na duhu, ker v svoji onemogli jezi si ne more kaj drugače pomoči. Med drugim piše ta Mihel, da se naj (ali da se bode) na rojstni dan našega kralja poje državna himna v prevodu — to je nemško. Prevod je naveden v članku. Čudna se mi pa zdi ta predrznost, ker državna himna naj se poje le v originalu in v službenem jeziku države, ne pa v kakem domišljavem, grčastem prevodu. Tudi Mihel, ako se čuti za vdanega in poštenega uda države Jugoslavije, bo pritrdil temu, posebno še, ako se pomisli, da so tudi Kočevarji včlanjeni v Jugoslovanski nacionalni stranki, katere pravec je samo čisto jugoslovanstvo ter je tako za vse državna himna obvezna v originalni sestavi, to se pravi — peta v državnem jeziku. Prevod kočevskega prenapeteža se pa glasi samo za prvi del državne himne, tako da manjkata še dela »Lepa naša domovina« in pa »Naprej zastave Slave«. — Toraj kdor zna kaj misliti, lahko sklepa, da je to čisto jasno izbegavanje pred javnostjo in obenem podlo zasmehovanje nas jugoslovanskih nacionalistov, da se ne bi na kraljev rojstni dan, na nedeljo dne 17. decembra pela slov. cerkvena pesem, kakor tudi drž. himna v jugoslovanskem jeziku. — Radi vsega tega upamo, da bodo znale merodajne oblasti preprečiti to demonstrativno, premišljeno pačenje naše državne himne, kakor tudi, da izposlujejo pri škofu, da se na ta dan vrši služba božja s spremljevanjem slovenske cerkvene pesmi.

---

izdelal kako napravo, katera je potrebna za rudnike. Ker pa lastniki rudnikov prihajajo v rudarsko satništvo, naj bi se ta naprava postavila na kako mesto, kjer bi jo lastniki rudnikov mogli videti in nabaviti. Odprl sem in kakor sem rekel, videl sem samokres. Dotični detektiv je odnesel zavoj z vsem drugim na policijo in ni minilo 10 minut, ko mi je telefoniral g. dr. Petrič iz policije, da pridem k dr. Bedekoviću, direktorju policije. Ko sem prišel k njemu, je bilo prvo vprašanje, s kom občujem. Rekel sem mu, da nimam stalne družbe. Če pa se srečam s prijatelji in znanci, katere imam po celi državi, s temi nimam pa nikogar, s komer bi stalno občeval. On me je vprašal, ali poznam dr. Landikusića, Petra Kovačevića in Engelberta Košišera, sina direktorja računovodstva rudarske direkcije v Sarajevu, **kateri je vršil tukaj pregled v Bratovski blagajni in rudarskem satništvu.** Jaz sem rekel, da poznam in opisal sem te tri ljudi, nakar me je vprašal, če vem, kdo mi je poslal ta samokres. Jas sem rekel, da ne vem, kdo mi ga je poslal. Dr. Bedeković mi reče: »Jaz sem vam poslal ta samokres. Toda, da se razumemo, **jaz sem vam ga poslal na podlagi jednega pisma, katero sem dobil v soboto in katero je naslovljeno osebno na mene. V tem pismu se mi naznanja, da ste vi šef razširjene teroristične organizacije, a ona trojica, katere sem vam omenil, so vaši neposredni sodelavci.** Drugi člani moje tolpe, da se poznajo po dva in dva. Dalje omenja ta neznani pošiljatelj, da ste odredili, da pride k vam dvojica od vaše tolpe in ko so prišli, ste jim dali takoj dve nalogi, da jim ne bi bilo treba hoditi dvakrat in da se s tem ne bi izdali. Prva naloga, da se prepričajo, ali je policijsko ravnateljstvo v Zagrebu dobro zastraženo ali ne in ako ni, da bomo isto razstrelili, **ker jaz kot šef rudarstva v Hrvatski lahko pribavim eksplozivnih snovi, kolikor jih bo treba.** Ker se je pričakovalo, da bo ravnateljstvo dobro zastraženo, zato sem dal drugo nalogo — da ne bi drugikrat prišli k meni — in to: eden od dvojice naj izvrši atentat na generala B., a drugi na drugo važno politično osebnost režima in v to svrho, da sem mu dal samokres od 9 mm in 75 patronov, poleg tega pa še denar za izvrševanje tega dela. To vse mi pove g. dr. Bedeković in to vse je bilo napisano v pismu, ki ga je on imel pred seboj. Jaz sem dobil to pismo, pravi g. dr. Bedeković, v soboto in ker vas ne poznam tudi vašega mišljenja, sem poslal detektiva na pošto, da pogleda, ali se tam nahaja tak zavoj. V anonimnem pismu je dalje pisano, da sem jaz odredil, da se izvršijo neki atentati, toda donosilec se je zgreval, pa mi pošilja samokres nazaj. Dr. Bedeković mi je tedaj rekel: »Ker smo točno vedeli, kdo je izvršil atentat v Brezovici, mi je to bilo sumljivo, ali ker mene kot policista lahko vse mogoče privede na pravo pot, vas pa ne poznam, sem jaz podvzel vse, kakor sem vam sedaj povedal. **Torej on je poslal svojega detektiva na pošto, da vidi, ali sploh obstoji tak zavoj. Ko je videl, da res obstoji, je odredil, da se ta zavoj prinese na policijo in tam odpre.** Ko so zavoj odprli, našli so samokres od 9 mm in 66 patronov. »Jaz sem fotografiral samokres in municijo, evo vam fotografije«, pravi g. dr. Bedeković ter mi pokaže slike. »Potem sem odredil, da se ta zavoj zapečati z rdečim voskom, kakor je bil prej in fotografiral sem ta zavoj od spredaj in zadaj,« prav dr. Bedeković ter mi pokaže tudi te slike. »Ko sem to izvršil, sem odredil, da se ta zavoj da nazaj na pošto, ker sem računal, **da ako imate vi kakšne zveze s to zadevo, vi boste vaše orožje spoznali in boste ta samokres odstranili ali pa ga skrili. Ako nimate nobenih zvez boste poklicali policijo, kakor ste to storili. Da niste poklicali policije, je že bil izdan nalog, da se aretira vas in to trojico.** Po preiskavi bi vas prepeljali sodišču za zaščito države v Beograd.«

Po satanskem naklepu sem to poročal g. banu in sem vložil tožbo proti neznanemu dostavljaču policijski direkciji in državnemu tožilcu v Zagrebu, toda brezuspešno, ker je težko ugotoviti pisalni stroj, s katerim je vse to bilo pisano. Z ozirom na satanski načrt sem smatral za potrebno, da predam vso stvar javnosti. Zato sem celo zadevo zaupal g. Malinarju ter mu izročil vse dokumente o premogovnih aferah. Smatral sem, da lahko drugič padem v nastavljeno past in da nekdo drugi vse, kar je bilo v toku, nadzira.«

Mi temu poročilu g. dr. inž. Turine nočemo in tudi za enkrat ne moremo dati nobenega komentarja. Da pa je vse to, kar je on kot priča izpovedal, **dobro premišljeno rokambolski čin**, to je popolnoma jasno. Toda prepričani smo, da bo čas — bilo naravnost ali po ovinkih — razjasnil, komu in zakaj je bil g. dr. inž. Turina na potu, da je neki »anonimus« zasnoval opisani satanski načrt, da se ga uniči in onemogoči.

Nekaj spominov

Naš dopisnik je načel pod tem naslovom staro, pa vendar še ne pozabljeno zadevo, ki je povzročila svojčas zelo mnogo hrupa. Slovenska banka je prodala svojo hišo — znani Filipov dvorec — Mestni hranilnici ljubljanski dne 5. X. 1926 za ceno 5,100.000 Din. Ker si je Mestna hranilnica odračunala svojo terjatev je prejela Slovenska banka izplačanih čistih 3,297.461·50 Din. Od te vsote je porabila banka 2 milijona dinarjev za ustvaritev konta »Rezerve za odpis«, ostalih 1,297.461·50 Din pa je prenesla na račun zgube in dobička v svrho kritja tekočih izgub.

Samo kot kronisti beležimo, da sta bila iz prvega konta vzeta n. pr. 13. XII. 1926 znesek 76.950·20 Din za odpis konta Evgen Jarc in znesek 234.985·80 Din za odpis konta Teharske lesne industrije, pri kateri je bil tudi udeležen Evgen Jarc.

Izjava dr. Puca v »Jutru« od 6. XII. 1927 vsebuje ugotovitev, da je bila Slovenska banka že več let pred prodajo Filipovega dvorca v težkočah in da je postalo njeno stanje jeseni 1926 najtežje, ker je bila povsem imobilitizirana in ni mogla ugoditi svojim upnikom, ki so zgubili zaupanje v zavod in terjali za plačilo.

Ta ugotovitev je sicer točna, vendar je mnogo premila. Slovenska banka je bolehala že leta in leta, vzdrževala se je na površju le z raznimi transakcijami in predvsem s friziranimi bilancami. Tozadevne podrobnosti **mora** vedeti baš dr. Puc, ki priznava sam, da je bil ves čas pravni zastopnik Slovenske banke, poleg pa tudi »skromen« član nadzorstva. Res vodi upravo delniških družb upravni svet, ne pa nadzorstvo, res je tudi, da ima nadzorstvo svoj poseben po zakonu natančno določen delokrog. Nadzorstvo volijo delničarji na občnem zboru, potom nadzorstva izvršujejo delničarji svoje pravice napram upravnemu svetu. Člani nadzornega odbora so torej **zaupniki** onih, ki poverijo dotičnemu zavodu svoj denar, oni morajo nadzorovati poslovanje zavoda, pregledovati letne račune, bilance, predloge glede razdelitve dobička itd. Glavna njihova naloga je torej čuvanje varnosti in interesov dobička itd. Glavna njihova naloga je torej čuvanje varnosti in interesov delničarjev in zavodovih

upnikov (sem spadajo zlasti vlagatelji). V izvrševanju te svoje osnovne in edine naloge morajo sestavljati svoja poročila za občne zbore, njih poročila so torej merodajna za upnike in njihovo zadržanje napram zavodu, predvsem pa za vprašanje, ali smejo upniki dotičnemu zavodu zaupati ali ne. Žal nam ni znano, da bi bil dr. Puc kot član nadzornega odbora kdaj izrecno opozoril upnike Slovenske banke na njeno težko stanje. Ko je leta 1924 izstopil iz nadzornega odbora je vedel, da je zavod težko bolan. Ali zadošča samo **odstop iz nadzorstva** za odvalitev odgovornosti? Mislimo, da ne, ker ima odstop sam na sebi lahko še tudi kake druge razloge, na primer osebna nesoglasja, prezaposlenost, udeležba pri kakem konkurenčnem podjetju i. t. d. Poleg tega se mora upoštevati, da je ostal dr. Puc, čeprav ni bil več član nadzornega odbora, še vedno pravni zastopnik. Že samo kot tak je moral imeti in gotovo tudi imel dober vpogled v stanje banke tudi v letih 1924 do 1926, ko ni bil član nadzorstva. Lahko torej rečemo, da je bil dr. Puc l. 1926, ko je zopet vstopil v nadzorstvo banke, povsem točno poučen o stanju zavoda. Kolikor pa ni bil, se je kot vesten advokat in priznan strokovnjak poučil gotovo takoj po svojem zopetnem vstopu v nadzorni odbor in seveda ugotovil to, kar je povedal javno v »Jutru« od 6. XII. 1927, da zavod ni samo imobiliziran, marveč je vsled nesrečne zveze s Slavensko banko tudi dejansko pasiven in da bi tudi mirna, sukcesivna likvidacija kljub črtanju vsega akcijskega kapitala in odpisa vseh rezerv ne mogla dati upnikom nedelničarjem, zlasti vlagateljem 100% njih terjatev! Kot verziran advokat je vedel dr. Puc, kaj bi moral nadzorni odbor storiti v tem primeru! Gotovo pa ni smel trpeti, da je izdala Slovenska banka še za leto 1926 **aktivno bilanco!** Morda tega ni vedel? Mogoče, toda potem pač ni vršil svojih osnovnih dolžnosti kot član nadzorstva.

Sedaj pa Filipov dvorec! Nihče se ne bo zgražal, če si je Mestna hranilnica naplačala 100% svoje terjatve, saj je drugje zgubila dovolj. Toda pri upniku dr. Pucu je stvar nekoliko druga. Evo par stvarnih, prav nič osebno in demagoško mišljenih opazk:

1. Kupna pogodba je bila sklenjena dne 5. X. 1926, že 8. X. 1926 pa je sprejel dr. Puc — to priznava sam — baš iz skupička za Filipov dvorec lepo vsoto 354 000 Din in sicer 60.000 Din iz svoje vloge, ostalo pa kot pravni zastopnik Slovenske banke in nekaterih podjetij (Interhotelska, Križevska). Prejel je torej ca 10·8% celotnega zneska, ki ga je prejela Slovenska banka na razpolago iz te transakcije. Brez dvoma se je dr. Pucu mudilo za denar.

2. Notorično odvetniki ne puščajo naraščati svojih ekspenzarjev v stotisoče dinarjev niti pri najboljših klijentih. Če ne na pol leta, pa vsaj vsako leto enkrat obračunajo z njimi in zahtevajo kritje svojih računov. Tako je tudi prav. Če pa je klijent gospodarsko slab à la Slovenska banka, ki »se je nahajala že več let v težkočah«, potem se vrši tako obračunavanje še vse bolj točno in rigorozno. Če je torej račun dr. Puca narastel v »njegovih zadevah« na ogromnih 249.000 Din in je bilo v tej vsoti mnogo gotovih izdatkov, torej lastnega denarja dr. Puca, potem je logična in mogoča samo ta razlaga, da namreč Slovenska banka v časih pred prodajo Filipovega dvorca **ni bila sposobna** plačati dr. Pucu niti njegovega računa, niti njegove vloge. Če ta zaključek ni pravilen, naj nas pouči drugače dr. Puc in radi bomo popravili svoje povsem laično mnenje.

3. Kot dolgoletni pravni zastopnik in član nadzornega odbora je bil dr. Puc brez dvoma poučen o tem, da banka v časih pred 5. X. 1926 ni bila sposobna niti za izplačilo vloge 60.00 Din, niti za izplačilo računov v njenih zadevah v znesku 249.000 Din itd. Saj priznava sam, da je imel »ogromno dela z ureditvami in pogajanji, ki so nekaj običajnega pri zavodu, ki se nahaja v težkočah«. Ali ni potem logičen sklep, da je imel doktor Puc interese na prodaji Filipovega dvorca? Saj je le potom te prodaje banka lahko dobila nekaj likvidnih sredstev, iz katerih je mogla n. pr. plačati tudi račun dr. Puca. V vprašanju, če je imel dr. Puc kak interes na prodaji Filipovega dvorca, smo dobili tudi to informacijo:

Ko je prišla po vlagateljih postavljena revizijska komisija spomladi 1927 v Slovensko banko, je našla tam tudi kopijo dopisa, v katerem je banka še pred 5. X. 1926 prosila dr. Puca, naj zastavi svojo uplivno besedo in doseže, da bo Mestna hranilnica kupila Filipov dvorec. V tej kopiji je stalo zagotovilo, da bo prejel dr. Puc — če pride do prodaje — izplačano neko določeno vsoto. Ali ste prejeli, g. dr. Puc tako pismo Slovenske banke in katera vsota je bila označena v tem pismu? Ali morda ravno 249.000 dinarjev ali več ali manj? Ker je bila ta kopija signirana po upravičenih zastopnikih banke, je bil dopis brez dvoma odposlan. Ali je dospel na svoj naslov?

4. Dr. Puc pravi doslovno: »da je uporabila banka denar v delno kritje svojih upnikov, je samo ob sebi razumljivo. Ako sem bil med njimi tudi jaz, ni prav nič posebnega, kajti kot upnik imam natanko vse iste pravice kakor drugi upniki«. — Prav, saj vemo vsi, da imajo oz. bi morali imeti vsi upniki natančno iste pravice. Vsled tega se neupravičeno favoriziranje posameznih upnikov na škodo drugih zasleduje celo kazensko in je poleg tega izpodbojno! Ker je bil doktor Puc le upnik banke, ni imel torej prav nič več pravic kot drugi upniki! Kako to, da je bil kljub temu **favoriziran** s tem, da je dobil plačilo v času, ko je bila banka v najtežjem položaju, pa tudi s tem, da je dobil plačilo, ki ni bilo povračilo vloženega denarja, marveč vsaj v pretežnem delu le zaslužek pravnega zastopnika, ki pa ne spada med privilegirane terjatve. To plačilo prav gotovo ni koristilo drugim upnikom! Saj se je v njih škodo zmanjšalo ono aktivno premoženje banke, iz katerega so dobili upniki pozneje le 70% svojih terjatev! Dr. Puc je kot pravni zastopnik in član nadzornega odbora banke vse to pač moral vedeti!

5. Dr. Puc je res 8. X. 1926 vložil nazaj v banko 100.000 Din. Dvignil je torej ta dan na račun svoje vloge 60 000 Din, tem 60 000 dinarjev je dodal iz ostalega dviga še 40.000 dinarjev in vseh 100 000 Din še isto uro zaupal banki kot svojo novo hranilno vlogo! Znano nam je, da je zahteval g. dr. Puc takrat, ko so se morali ostali upniki zadovoljiti s 70% svojih vlog, za sebe 100% izplačilo svoje vloge, pa je upniški odbor to zahtevo odklanjal. Kaj je bilo pozneje, ne vemo, Slovenska banka še vedno stoji, morda bo postala še močna in cvetoča, saj ima še vedno svojo hišo na Krekovem trgu in predstavljajo njene delnice tudi še danes svojo vrednost.

Toliko o Filipovem dvorcu. Zadeva je bila svojčas grdo izrabljana v politični borbi, mi ne sledimo temu vzgledu in smo obravnavali zato zadevo povsem stvarno in trezno. To pa vsled dejstva, ker se o njej še vedno govori.

Službene vesti

VSEM BORCEM IN OMLADINCEM!

Podpisano Banovinsko starešinstvo Omladine Narodne Odbrane bo od danes dalje skupno z Oblastnim Čelništvom Viteških sekcij Narodne Odbrane v tem listu v svoji rubriki objavljalo vse službene vesti. Vsi tu objavljeni ukazi in navodila stopijo, ako ni drugače odrejeno, v veljavo z dnem svoje objave v »Pohodu«. Vsi ti ukazi in navodila so istotako obvezna, kot da bi bila vsem sekcijam pismeno sporočena. Zato bo tudi vsaka edinica dobivala en izvod lista, v katerem naj vsakikrat vestno pregleda našo rubriko.

Z nacionalnim Zdravo!

V Ljubljani, 28. novembra 1933.

F. Kokolj,
oblastni čelnik Viteških sekcij.

B. Sancin,
Dravsko-banovinski starešina.

VSEM BORCEM!

Iz raznih krajev Dravske banovine sprejemam od članov Narodne Odbrane poročila o delovanju gotovih oseb, ki pod krinko jugoslovenstva ali pa vsled anacionalne usmerjenosti vršijo razne gospodarske, socialne in nacionalne zločine popolnoma nemoteno in nekaznovano.

Da bi se v bodoče tako početje, ki vzbuja v narodu čut ponižanja, čut nezaupanja v državo in zakone in ki deluje porazno na moralo našega naroda, preprečilo,

ukazujem,

da zastavijo borci vse svoje sile v to, da se vsi zločini, ki se vrše v njihovem področju bodisi na gospodarskem, socialnem ali pa nacionalnem polju onemogočijo, odnosno uničijo.

V to svrho morajo v bodoče borci zbirati podatke in dokaze, ki se nanašajo na razne zločine in ki obravnavajo nemoralno in anacionalno početje raznih oseb ter ves tak dokazni materijal potom svojih četnih komandirjev dostavljati meni.

Oblastni čelnik.

Film naše zemlje

KMETSKE IN GOSPODINJSKO NADALJEVALNE ŠOLE

»Pohod« z dne 18. novembra, št. 46. je priobčil dopis o gornji zadevi, ki vsebuje težko obtožbo omenjenega šolstva v njega osnovnih linijah.

Ne bom se spuščal v vprašanje, ali naj bo to šolstvo »kmetsko« ali »kmetijsko«, ker je to vprašanje že rešeno s §§ 7, 16, 154 in 155 zakona o narodnih šolah in s čl. 19. Uredbe o notranji ureditvi ministrstva prosvete ter pomeni vsako odstopanje od teh določil neizvedenje zakona.

O pripravi učiteljstva za to šolstvo ter izpopolnitvi te priprave za drugo etapo povzdigo tega šolstva, bi se dalo govoriti na resen, a ne omalovažujoč način. Vsekakor je pa pedagoško-didaktična izobrazba vsakega delavca na teh šolah osnovnega pomena in se ne more iti preko nje. Iz tega razloga je naročito podrejeno to šolstvo tudi prosvetni upravi. Spričo nad 200 omenjenih šol v naši banovini, ki so bile osnovane z velikimi napori in požrtvovalnostjo, je jako omalovažujoče izražanje »o nekaj nadaljevalnih šolah v Dravski banovini«.

Povsem nekvalificirane so pa insinuacije partikularizma in verske nestrpnosti, naravnost nekritična je pa izjava pisca, da idejna usmerjenost tega šolstva ni v soglasju z državno idejo. To kaže na popolno nepoučenost pisca v pogledu pravilnika učnih načrtov in odlokov kr. banske uprave glede tega šolstva

Omenjeni očitek ne pada samo na referenta, kamor je neopravičeno meril anonimni pisec, temveč težko obtožuje tudi kr. bansko upravo, pod katere vrhovnim nadzorom je to šolstvo in ki je izdajala odredbe glede smeri tega šolstva tudi na vse učiteljstvo, ki je vodilo in poučevalo na teh šolah. — V tem oziru ni nikakega izmikanja!

Dolžnost Sekcije Jugoslovanskega učiteljskega udruženja je bila opozoriti prizadeto učiteljstvo na obdolžitve.

Pričakovali smo, da bo pisec popravil svojo zmoto ter se sramoval svojega dejanja. Toda ne! V 48. številki lista tudi niso bili priobčeni številni dopisi učiteljstva teh šol, pač pa ponovni in skoro še nekvalificiranejši izpad anonimnega pisca. V dopisu je sicer nasipanega nekoliko peska v oči učiteljstvu, kar pa ne ovira, da bi se ne videli dobro. Očitki so ponovno iznešeni!

Samo eno vprašanje na anonimnega pisca: Kje so bili pisec in vsi njegovi pripadniki tedaj, ko se je orala trda ledina za to šolstvo? Kdo se upira tudi eventuelni izpopolnitvi načrta? Kje je anonimni pisec in kdaj je iznesel še kake konkretne predloge v tem pogledu?

Z anonimnim izpadanjem po časopisju ne bomo rešili ne strokovnih in ne nacionalnih problemov! Najmanj osnove pa ima tendenca naperjena proti referentu, bodisi v stvarnem ali nacionalnem pogledu, ker manjka piscu temeljna osnova za objektivno izrekanje sodbe v tem vprašanju, preko katere ne smemo iti in jo moramo vpoštevati tudi kot temeljno bazo nacionalizma, t. j. — poštenost.

*

ZDRAV NACIONALIZEM NAJ TEMELJI NA ZDRAVI ETIKI — POŠTENOSTI!

V »Pohodu« z dne 25. nov. t. l. je bila objavljena notica »Himna metli«, v kateri se navaja, da je bil nameščen neki učiteljski abiturient »prepričan punktaš« in ne ravno »sijajen dijak«. Zadeva diši po javni anonimni denuncijaciji. Vprašanje opravičenosti ali neopravičenosti prizadetega abiturienta do službe puščam v stran in naj se podeli služba upravičenejšim, ako so podani razlogi za to. Nikakor pa ne moremo pri tem primeru mimo izbire sredstev za njegovo odstranitev. Zdrav nacionalizem mora bazirati na poštenosti, zato tudi »nacionalnih« zahtev, katerim so podlaga nepoštena sredstva, ne moremo odobravati. Pisec se najbrže niti zavedal ni, kaj se pravi žigosati mladega, neizgrajenega človeka — opravičeno ali neopravičeno — s »punktašem«, da mu tako dejanje uniči lahko eksistenco za vse življenje! In to vse radi — kruhoborstva! Nehamo vendar že enkrat s »punktaši«, ko bi lahko navedel nešteto primerov, kako se ta »šlager« v neštetih primerih tudi zlorablja. Poštenost mora biti predvsem podlaga pri objavah, ki se sklicujejo na nacionalne ozire in ki naj grade, ne pa — ubijajo!

V Ljubljani, 1. decembra 1933.

Ivan Dimnik,
predsednik sekcije JUU za Drav. banovino.

ZA ZAŠČITO VLAGATELJEV

VSEM VLAGATELJEM!

Današnje »Službene novine« prinašajo uredbe o zaščiti denarnih zavodov in njihovih upnikov (vlagateljev), o maksimiranju obrestne mere, znižanju režijskih stroškov denarnih zavodov in drugih gospodarskih podjetij ter o zaščiti kreditnega zadružništva. Te uredbe, ki poleg še drugih, naj predstavljajo začetek sistematične akcije za ozdravljenje gospodarskih prilik v državi, kličejo vse **vlagatelje, da se nemudoma strnejo v svoji organizaciji »I. društvu za zaščito vlagateljev v Ljubljani** (Šelenburgova ulica 3). **Vlagatelji sami** naj po želji kr. vlade **sodelujejo pri vseh važnih tozadevnih ukrepih.** Ker pa je **sodelovanje posameznega vlagatelja brezplodno in more učinkovito nastopati le močna organizacija**, zato pozivamo vse, **tudi najmanjše vlagatelje: organizirajte se, ker samo v slogi je moč! O vašem denarju se bo sklepalo, o vaši privatni lastnini morate soodločati vi sami!** Pri tem boste rabili **samopomoč, ki vam jo more nuditi le močna organizacija! Samo ona lahko uspešno brani in zaščiti vaše interese! V vaši solidarnosti leže uspehi vsega bodočega ogromnega dela za vaše pravice, vašo privatno lastnino, vaš težko prihranjeni denar!** Naše tozadevne prošnje in spomenice na merodajne oblasti in vaši predlogi so v gori imenovani uredbi našle svoj uspeh, kr. **vlada hoče zaščititi vlagatelje. Zato se odzovite vsi za sodelovanje, kar dosežete le potom lastne organizacije! V odločilnem času** vas pozivamo: prijavite svoj pristop k **»I. društvu za zaščito vlagateljev v Ljubljani«** enostavno po **dopisnici!**

LISTNICA UREDNIŠTVA

Vse cenjene dopisnike vljudno naprošamo, da nam svoje dopise, namenjene za priobčitev v »Pohodu«, pošiljajo po možnosti potom obstoječih Krajevnih organizacij NO ali njenih poverjenikov. **Uredništvo.**

25-letnico ustanovitve Narodne Odbrane v Beogradu

proslavi Oblastni odbor N. O. v Ljubljani v dne 16. in 17. decembra 1933., ko bo proslavil tudi rojstvo Nj. Vel. Kralja.

Dne 16. decembra ob 20. uri bo slavnostna akademija z instrumentalnim in vokalnim koncertom in slavnostnim govorom predsednika Središnega odbora NO v Beogradu Ilije Ž. Trifunoviča, ki obišče ob tej priliki prvič oficijelno našo banovino.

Pri akademiji sodeluje celoten radioorkester, pomnožen s člani opernega orkestra in muzike Dravske div. oblasti. — Vokalni del koncerta bodo izvajali solisti ljubljanske opere s spremljevanjem orkestra in pevski zbor nacionalistov šentjakobskega okraja. Naslednji dan, dne 17. decembra bo ob 9. uri redni občni zbor za delegate Krajevnih organizacij NO, ob 11. uri pa slavnostni občni zbor na nacionalno javnost. Oba občna zbora se vršita v sejni dvorani Mestnega magistrata.

Podroben spored prireditve in umetniški program Akademije bomo še objavili.

Strelske družine

BILANCA »STRELSKE DRUŽINE MOTNIK« V L. 1933

Podpisani prosim, da priobčite v Vašem cenjenem listu v prihodnji številki sledeče vrstice, ki se odnosijo na dejstvovanje naše strelske družine v Motniku in sicer:

Savezna strelska družina v Motniku je bila ustanovljena 26. februarja 1933. V tekočem letu ima družina 35 rednih članov. Družina je priredila 10 rednih strelskih vežb na družinskem strelišču na Beli pri Motniku, razen tega pa eno nagradno streljanje dne 12. novembra 1933. Strelskih vaj in tekmovalnega nagradnega streljanja so se člani in gostje v tekočem letu prav pridno udeleževali. Le še tudi v bodoče tako naprej, pa bo uspeh zasiguran. Družina je potrošila 2000 metkov. Ima na razpolago dve puški, kal. 7 mm, sta last ljubljanskega vojnega okruga. Po inventarju ima družina 2 tarči in pribor za pokazalce, ter 7 tarč v rezervi. Denarnega prometa je imela družina v tekočem poslovnem letu 1247·75 dinarjev, od tega 682·— Din izdatkov. Od ostalega zneska je vloženih 500·— Din v Poštni hranilnici.

V bodočem letu bo glavna naloga družine, da si uredi družinsko strelišče po modernem sistemu, za kar pa še ne zadostujejo sedanja denarna sredstva, s katerimi razpolaga družina in bi bilo njbolje, da se to vprašanje reši s samopomočjo članov. — Le v slogi je moč.

Strelski bratski pozdrav!

Predsednik: žandarmerijski narednik:
Ivan V. Pirec.

POPRAVKI

Na osnovi čl. 36. zakona o tisku Vas prosim, da izvolite na Vaš članek, ki je bil objavljen v vašem tedniku dne 4. novembra v št. 44. na 4. strani v tretjem, odnosno četrtem stolpcu pod napisom Dolnja Lendava in ki nosi naslov »Nekaj paberkov«, natisniti v smislu §-a 27. zakona o tisku naslednji

popravek:

Ni resnično, da bi »smatral novi občinski odbor za potrebno napeti vse svoje skromne moči, da bi dosegel premestitev narodnega delavca kateheta g. Verbanjška,« marveč je nasprotno res, da si novi občinski odbor tega ne prizadeva, ker je g. katehet Vrbanjšek splošno priljubljen in njegovo narodno delovanje tudi mi pripoznavamo.

Dolnja Lendava, dne 2. decembra 1933.
A. Bačič, predsednik občine.

Na osnovi čl. 36. zakona o tisku vas prosim, da izvolite na Vaš članek, ki je bil objavljen v Vašem tedniku dne 28. oktobra t. l. v št. 43. na 4. strani v četrtem stolpcu pod nadpisom Dolnja Lendava in ki nosi naslov »Dolnja Lendava zopet v madjarskih rokah«, natisniti v smislu §-a 27. zakona o tisku naslednji

popravek:

V članku niti najmanj ne ustreza resnici trditev, da so bili v minulih občinskih volitvah izvoljeni v občinski odbor taki ljudje, »ki so se in se še potegujejo za to, da bi se na tukajšnjih šolah zopet uvedel madjarski pouk«, marveč je res nasprotno, da hoče novi občinski odbor intenzivno pospeševati pouk v narodnem jeziku; niti en odbornik nima namena, da bi se potegoval za uvedbo madjarskih razredov. Res tudi ni, da bi bil »izvoljen celo človek, ki je bil kaznovan zaradi omalovaževanja naše narodne vojske,« marveč je res, da ni nobeden član novega občinskega odbora kdaj kaznovan zaradi omalovaževanja naše narodne vojske.

Dolnja Lendava, dne 2. decembra 1933.

A. Bačič, predsednik občine.

*

»Podpisani izjavljam, da nimam povoda očitati Kolarju Oskarju, carinskemu uradniku v Prevaljah, da se v izvrševanju svoje službe poslužuje več nemščine, kot to zahteva njegova služba in obžalujem izraz kukavica. — Kocjančič Ludvik.«

Odgovorni urednik Miroslav Matelič. — Izdaja za Narodno obrambno tiskovno zadrugo, r. z. z o. z., Ernest Vargazon. — Tiska tiskarna Merkur (predstavnik Otmar Mihalek). Vsi v Ljubljani.